

відрахування з фонду заробітної плати лише за таких умов: підвищення пенсійного віку; перегляду підходів до нарахування та виплат пенсій пільговим категоріям населення (зокрема, державним службовцям) і т. ін.

в) проведення реформи житлово-комунального господарства з метою підвищення якості надання послуг тощо.

Проведення реформи системи охорони здоров'я через прозорість схеми безплатних і платних послуг, чітко визначивши тарифи; встановивши пільги для певних груп громадян.

Розвиток ринку позабанківських послуг через удосконалення його державного регулювання та розширення сфери застосування страхових послуг.

Посилити відповідальність за ухилення від несплати податків через введення в дію нормативних актів про

обов'язкову декларацію доходів у разі придбання власності на велику суму і т. ін.

1. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. акад. НАН України В.М.Гейця. – К., 2003. 2. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д.Базилевича. – К., 2004. 3. Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2003 році: Послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2004. 4. Про страхові тарифи на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності": Закон України від 22.02.01 // Ліга Закон. – <http://www.liga.net>. 5. <http://www.transparency.org/> 6. За результатами опитування компанії Gfk-USM у рамках проекту Світового банку "Голос громадянськості" // Посібник з часті громадськості / За ред. Д.Г.Холдар та О.Захарченко. – К., 2002. 7. Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / Под ред. В.Л.Иноземцева. – М., 1999.

Надійшла до редколегії 13.10.04

М.М. Садовий, канд. екон. наук

ДІАЛЕКТИКА РОЗВИТКУ "ТРАДИЦІЙНОЇ" ТА "НОВОЇ" ЕКОНОМІК

Визначено політекономічну сутність і взаємозв'язок традиційної та нової економік, можливості формування інформаційного суспільства в Україні.

The principles of political economy and interrelationship between the traditional and new economies have been defined as well as possibilities for establishing an information society in Ukraine.

Динамічні та соціально-суперечливі процеси глобалізованої економіки ще не отримали адекватного теоретичного відображення. На межі тисячоліть активізувався пошук нової парадигми соціально-економічного розвитку. Особливу увагу науковці приділяють дослідженню меж, умов, можливостей і суспільних форм становлення та розвитку постіндустріального суспільства, його сучасного етапу.

Методологічні основи визначення етапів сучасної цивілізації, аналізу тенденцій функціонування макро- та мегаекономічних систем заклали відомі західні вчені: Д.Белл, Дж.Бенігер, Х.Веріан, Дж.Гелбрейт, П.Друкер, М.Кастельс, К.Келлі, Дж.Масуда, Т.Сакайя, Дж.Сакс, Р.Солоу, Т.Стюарт, Д.Тапскотт, Е.Тоффлер, Л.Туроу, Ф.Фукуяма, К.Шаніро.

Соціально-економічні проблеми інформаційного суспільства активно вивчають російські дослідники: О.Антіпіна, Т.Вайнштейн, М.Вашекін, К.Вальтх, Е.Вільховченко, Н.Горелова, Л.Гохберг, С.Дятлов, А.Зуєв, В.Іноземцев, К.Колін, М.Кольчугіна, А.Курицький, В.Мельянцева, І.Мелюхін, А.Мовсесян, Л.Мясникова, С.Огнівцев, С.Орлов, Є.Пасхін, В.Письмак, А.Ракітов, І.Соколова, І.Стрілець, А.Урсул, В.Яковець.

Серед українських учених слід відзначити Н.Апатова, В.Базилевича, О.Білоруса, Н.Васильєву, О.Гаврилюка, А.Гальчичського, В.Гейця, В.Ковтунця, Б.Кульчицького, Н.Меджибовську, С.Мочерного, В.Міщенка, В.Семиноженку, О.Чубукову, А.Чухна.

Аналіз глибинних сутнісних суспільних процесів, виявлення тенденцій та суперечностей функціонування сучасних економічних систем призвів до виникнення концепцій інформаційного суспільства, нової економіки, мережевої економіки, віртуального суспільства, економіки знань, інтелектуальної економіки, електронно-цифрового суспільства, епохи деіндустріалізації, постекономічного суспільства, когнітивної економіки тощо. Це свідчить про високу мобільність, багатомірність, поліфункціональність та мегасуб'єктність сучасного політекономічного середовища.

В умовах глобалізації соціально-економічних тенденцій, активного формування мережевих систем, динамізації інноваційних процесів, розгортання глобального електронного простору відбуваються якісні структурні зрушення у сфері економічного дослідження, розширю-

ється і модифікується його об'єктна база. Наприклад, стрімке поширення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) викликало новий глобальний поділ праці, формування системи електронного бізнесу та розширення ринку праці за рахунок його віртуальної складової.

Подібні радикальні зміни соціально-економічного середовища не можуть не позначатись на системі економічних інтересів і потреб суб'єктів господарювання, їх очікуваннях, пошуку ефективних механізмів та інструментарію досягнення мети життєдіяльності.

Від того, наскільки науково обґрунтованим є визначення етапу людської цивілізації, в якому функціонує соціум, пізнання внутрішньої логіки та тенденцій розвитку навколишнього середовища, значною мірою залежить адекватність його дій, реакція на виклики сучасності.

Метою даної статті є визначення політекономічної сутності та взаємозв'язку нової та традиційної економік, можливості та доцільності формування інформаційного суспільства в Україні.

Що нового, радикально-прогресивного є в новій економіці? Наскільки застарілою, консервативною є традиційна економіка? Це – не риторичні запитання. Відповідь на них дозволить розробити ефективну стратегію соціально-економічного розвитку, структурних реформ в економіці, раціонально використовувати обмежені ресурсну базу для задоволення зростаючих індивідуальних і суспільних потреб.

Зауважимо, що діалектика традиційного та нового в економічних системах притаманна всім етапам розвитку людської цивілізації. В основі цього процесу лежить зміна домінуючого об'єкта власності, що визначає специфіку взаємодії людини і природного, технічного середовища, рівень продуктивності суспільної праці, спосіб привласнення засобів виробництва та його результатів. Наприклад, поява та стрімке поширення в післямануфактурний період машин, працюючих на паровій, а потім електричній енергії, революціонізувавши матеріально-технічну, інфраструктурну основу виробництва, капіталізувавши суспільні відносини, забезпечивши високі темпи економічного зростання, витіснили традиційні технології та змінили конкурентну систему аграрної цивілізації.

У ХХ ст. оновлення традиційних соціально-економічних основ суспільства і виробничих структур відбувалось мобільно та стрибкоподібно як наслідок динаміч-

ного розвитку прогресивних науково-технічних процесів. Саме так відбувається об'єктивний, революційно-еволюційний процес удосконалення та розвитку економічних структур, виробничих систем. Унікальне, нове явище революціонує технологічне та соціально-економічне середовище, поширюючись, еволюціонує, стає масовим, всеохоплюючим, традиційним, з часом згортається, надаючи простір новим кластерним інноваціям. Це означає, що поняття *традиційне* і *нове* слід розглядати в єдності часового та просторового аспектів.

Вживаючи сьогодні поняття "традиційна" та "нова економіка", ми тлумачимо їх політекономічну сутність з позицій 90-х років ХХ ст., коли ідея "нової економіки" досить швидко набула значного поширення, її почали проповідувати не тільки науковці, а й політики, бізнесмени та журналісти.

З позицій сьогодення під традиційною економікою ми розуміємо систему виробничих відносин індустріальної цивілізації з відповідним інфраструктурним забезпеченням. До її характерних ознак належать:

- основні сектори економіки – промисловість у сукупності добувних та обробних галузей, сільське господарство, комунально-побутові послуги;
- основне джерело вартості – м'язові, психофізичні зусилля найманого робітника;
- матеріальні форми багатства;
- переваження натурально-речових форм капіталу щодо його соціальних, інтелектуальних, інформаційних форм;
- домінуючий об'єкт власності – система машин, технологічні комплекси;
- масове серійне виробництво, орієнтоване на стандартну продукцію;
- високий відсоток зайнятого населення;
- структура зайнятості, орієнтована на матеріальне виробництво;
- рівень ділової активності визначає виробник, домінують відносини пропозиції;
- регіональна цілісність, технологічна замкнутість виробничих систем (на противагу екстериторіальним технологіям);
- досить значний рівень відчуження робітника від засобів виробництва, поширення відносин найму;
- екстенсивно-інтенсивний тип відтворення.

Безумовно, цей перелік можна продовжити, визнаючи особливості поведінки окремих суб'єктів господарювання, моделі та протиріччя конкурентного середовища, специфіку сегментів ринкової економіки. Крім того, зауважимо, що деякі ознаки можуть мати різні форми виявлення, неоднозначні тлумачення з позицій представників різних економічних шкіл. Це викликає тим, що, по-перше, традиційна економіка існує уже навіть не одне століття. Механізми реалізації потенцій традиційної економіки початку ХІХ ст. відрізняються від відповідних можливостей другої половини ХХ ст. По-друге, стрижневі, системоутворювальні принципи традиційної економіки на практиці реалізуються в різних соціально-економічних моделях, що відбивають ментальну, регіональну та іншу специфіку соціуму.

Нова економіка як соціально-економічна явище, сфера, процес в економічній історії і теорії тільки зароджується і тому досить важко на емпіричному рівні виявити і дослідити всі її вияви та передбачити наслідки для суспільства, для того, щоб дати їй адекватне наукове визначення. Нам уже доводилось аналізувати, систематизувати різні погляди на нову економіку, визначити власну політекономічну сутність цього полісистемного явища [1].

Нова економіка, на нашу думку, це – сучасна соціально-економічна форма реалізації інформаційного суспільства. Інформаційне суспільство – це не тільки комп'ютерні

технології, Інтернет. Це – новий спосіб життєдіяльності як індивіда, так і його інституціонального середовища.

Намагання визначити тенденції сучасного соціально-економічного розвитку як процес "деіндустріалізації" є не зовсім коректним, оскільки це поняття має певне негативне забарвлення та асоціюється із занепадом та згортанням, натуралізацією господарських процесів, а насправді відбувається перехід до якісно нового рівня господарювання на основі вищих технологічних укладів і зростання продуктивності праці.

Вимагає пояснення і концепція "постекономічного суспільства". Постекономічне не означає позаекономічне. З поширенням нової економіки не зникає сама економіка. Наголос на постекономічному означає, що соціальні, гуманістичні, морально-психологічні, ментальні чинники, духовна компонента стають не тільки генетичними, а й визначальними в господарських процесах.

Підсумовуючи, слід визначити нову економіку як цілісне, багаторівневе, поліфункціональне соціально-економічне утворення, організоване за мережевими принципами, що охоплює реальний і віртуальний економічні простори, ґрунтується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій, що в умовах глобалізації господарських процесів і конкуренції забезпечує швидку й раціональну реалізацію та гармонізацію економічних інтересів суб'єктів господарювання, створює ефективні умови для зростання доходів і розвитку особистості, стабільного соціально-економічного функціонування суспільства.

Вищевикладена сутність традиційної та нової економік дозволяє зробити такі висновки щодо діалектики їх розвитку.

1. Нова економіка об'єктивно і логічно породжена старою, традиційною економікою, її потребами і пристосовувалась спочатку до її інфраструктури, внаслідок чого виник модний і передовий сектор сучасного бізнесу. І сьогодні комп'ютерні технології, ІКТ-індустрія не може існувати без виробництва паперу, електроструму, продукції хімічної та металургійної промисловостей, інших товарів традиційних галузей економіки.

2. Стара економіка не консервується і не зникає, а модифікується та трансформується під впливом науково-технічного прогресу, запровадження високих технологій до сучасних форм організації й умов ведення бізнесу з метою вдосконалення, раціоналізації, глобалізації та здешевлення вже існуючих виробничих процесів. Особливо вражаюча економія відбувається в системі трансакційних витрат, мінімізації виробничих запасів. Списки найбагатших людей світу, що щорічно публікують провідні економічні фундації, свідчать, що в клубі мільярдерів чільне місце посідають бізнесмени таких традиційних видів економічної діяльності, як чорна металургія та сталеливарна галузь, нафтопереробка та автозаправка, роздрібна торгівля тощо. Тобто традиційна економіка свої позиції здавати ще не збирається.

3. Поділ економіки на "стару" і "нову" є досить умовним, оскільки сучасна економіка – це єдине ціле, що органічно поєднує в собі обидві складові, які тісно перетинаються та інтегровані одна в одну. З часом стара економіка оновлюється (з позицій сьогодення – інформатизується, комп'ютеризується, інтелектуалізується), а нова економіка – традиціоналізується.

Унаслідок мультиплікаційного ефекту, викликаного розвитком нової економіки, змінюється стара організаційна структура фірм, удосконалюються процеси закупівель і розміщення замовлень, технології виробництва, збуту і обліку продукції, проведення маркетингових досліджень, змінюються форми співпраці з партнерами та спілкування з клієнтами, динамічно трансформуються відносини зайнятості.

Так, будь-якому компетентному економісту відомо, що створення одного робочого місця у сфері інновацій і

високих технологій веде до створення 5–8 робочих місць у суміжних та допоміжних галузях.

Згідно з результатами досліджень, що нещодавно проводила компанія Datamonitor, та за оцінками компанії Microsoft, створення одного робочого місця у сфері ІКТ спричиняє створення 4 робочих місць у суміжних галузях, що підтримують виробництво програмних продуктів, та в тих галузях, де використовують програмні продукти в своїй роботі. Так, у галузях матеріально-технічного забезпечення виробництва програмних продуктів, а також у поліграфічній та пакувальній галузях створюється в середньому 1,3 робочого місця. У галузях, що використовують програмні продукти (освіта, консалтинг, торгівельне посередництво, дистрибуція, роздрібна торгівля, фінансовий та банківський сектори, всі форми електронного бізнесу та ін.), створюється 2,7 робочого місця [2].

Синтез нових організаційних форм ведення бізнесу та пристосованих до сучасних умов традиційних структур, що тісно взаємопов'язані і взаємодоповнюють одне одного в реальному та віртуальному економічному просторі, утворюють середовище нової економіки.

4. Як недопустимою є ейфорія щодо процесів, пов'язаних з формуванням і поширенням нової економіки, так і згубною, шкідливою, недалековидною є їх недооцінка та ігнорування.

Нова економіка – не окремі сучасні сегменти світового господарства, а всепроникна (тобто від якої неможливо відгородитися) дія передових глобальних інформаційно-комунікаційних технологій та мережі Інтернет, що охоплює всі сфери людської життєдіяльності, яка може мати як прогресивно-позитивний, так і негативно-деструктивний характер, і під впливом якої формується унікальна, динамічно-суперечлива соціально-економічна модель інформаційного суспільства.

Разом з тим нова економіка не зводиться лише до факту появи сектору ІКТ та рівня його поширення. Сутнісними і водночас нагальними є проблеми оцінки, виміру, захисту інтелектуальної власності, інформаційного продукту, інтелектуального, соціального капіталу, фірмового та національного гудвілу тощо. Ці дискусійні, соціально-значущі проблеми вимагають об'єднання зусиль науковців, політиків і практиків бізнесу, широкої громадськості.

5. Сучасна ситуація в економіці України визначається трансформаційними процесами, характерною ознакою яких є криза традиційно-екстенсивної індустріальної економіки і формування елементів інформаційного суспільства, одним із виявів якого є динамічний розвиток ІКТ-індустрії.

Природно-еволюційний шлях структурної перебудови національної економіки в розвинених країнах практично неможливий у транзитивних економіках, де накопичені проблеми настільки масштабні та соціально-небезпечні, що часу для еволюціонування не залишають. Домінування низькотехнологічних укладів в економіці України означає її периферійність, відставання за рівнем технологічного розвитку від передових країн на 30–40 років. Ізолюваність української промисловості від створюваних у розвинених країнах новітніх технологій призводить до прогресуючого організаційного, управлінського і технічного відставання вітчизняних підприємств. Це прискорює втрату позицій України на світових ринках наукомісткої продукції, оскільки не забезпечені електронним супроводом усього відтворювального процесу товари і послуги є неконкурентоспроможними на глобальному ринку.

Подолати інтелектуальний розрив з передовими країнами світу, реформувати економіку деформацій можна тільки за умов активного втручання й допомоги держави.

Згідно з рейтингом Міжнародного телекомунікаційного союзу, за забезпеченням населення персональними комп'ютерами (менше 20 ПК на 1000 жителів) Україна займає 100-те місце. Частка вітчизняної наукомісткої продукції на світовому ринку високотехнологічної продукції, який оцінюється в 2,5–3 трлн дол США, становить близько 0,1 %.

У доповіді "Глобальні інформаційні технології", яку щорічно з 2001 р. випускає Всесвітній економічний форум, враховується ситуація з поширенням Інтернету та інших інформаційно-комунікаційних технологій і реальний ступінь їх використання громадянами, бізнесом і урядом у тих чи інших державах. З 104 країн, що приймають участь у рейтингу сьогодні, Україна займає 82-ге місце між Замбією і Танзанією. Разом з тим практика господарювання свідчить, що хаотично, не системно, без державної підтримки, навіть всупереч їй, сегменти інформаційного суспільства в Україні створюються. Це засвідчують і достатньо аргументовані, насичені фактичним та статистичним матеріалом публікації щодо стану та тенденцій розвитку інформаційного суспільства в Україні [3].

Україна займає 4-те місце в світі після США, Росії та Індії за кількістю сертифікованих програмістів. За даними Української асоціації виробників програмного забезпечення, в Україні сьогодні діють 1158 ІТ-компаній, що охоплюють 46 видів економічної діяльності, пов'язаних з ІКТ. На 1 січня 2004 р. в Україні вироблялось 63 категорії ІКТ товарів і послуг.

До безрезневого 2005 р. форуму "Інформаційне суспільство України" 20 асоціацій, підприємств і громадських організацій ІКТ-індустрії підготували Доповідь Президенту України "Про невідкладні заходи щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні". Це – досить ємний і системний документ, що декларує першорядні (до 01.06.05) та стратегічні заходи щодо розбудови ІКТ-індустрії як системної бази, найважливішого чинника соціально-економічної трансформації країни, створення ефективної економіки, розвитку громадянського суспільства і демократизації української держави, європейської інтеграції України. Це означає, що в Україні створено досить потужне інституціональне та інфраструктурне середовище, що здатне акумулювати та поширювати ідеї нової економіки.

На різних рівнях суспільної ієрархії України визріває розуміння того, що системна розбудова інформаційного суспільства – не віддалена перспектива для нашої країни, а невідкладна справа сьогодення. Квітневі заяви Президента України щодо перспектив розвитку та надання урядових преференцій сфері космічних проєктів і високих технологій є оптимістичними та багатообіцяючими в цьому напрямі.

Значення і нагальна потреба розвитку ІКТ-індустрії очевидні для всіх країн, що прагнуть не залишитись на узбіччі цивілізаційного процесу. Розвиток національної ІКТ-індустрії має стати одним із пріоритетних напрямів державної інноваційно-інвестиційної політики в Україні.

Таким чином, тенденції розвитку сучасної економіки, створення громадянського суспільства визначають необхідність переосмислення стратегічних цілей функціонування ринкового господарства, суспільства і держави, а також визначення їх місця та ролі в забезпеченні розвитку людини як домінуючого суб'єкта економічних відносин, актуалізують поєднання економічної та соціальної складових у системі ринкових перетворень.

1. Садовий М., Баласинович Б. Бізнес-процеси і зайнятість в умовах "нової економіки" // Банківська справа. – 2001. – № 5. – С. 8–13; Садовий М., Баластрик Б. Система електронного бізнесу: елементи, механізми дії та тенденції розвитку // Банківська справа. – 2002. – № 1. – С. 31–41; Садовий М., Баласинович Б. Інвестиційні процеси та продуктивність праці

в "новій економіці" // Банківська справа. – 2003. – № 6. – С. 3–16.
 2. Влияние индустрии программного обеспечения на занятость // <http://www.mikrosoft.com/Rus/Government/Newsletters/idc/05/03/mspx>
 3. Баласинович Б. Становлення елементів інформаційного суспільства

в Україні // Банківська справа. – 2004. – № 4 – С. 10–22; Баласинович Б. Стан та перспективи розвитку ІКТ-індустрії в Україні // Банківська справа – 2004. – № 5–6. – С. 39–48.

Надійшла до редколегії 11.10.04

В.В. Вірченко, асп.

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ У КОНТЕКСТІ НОВОЇ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Присвячено аналізу сутності фінансових інститутів у руслі неінституціональних економічних теорій. Досліджено історію виникнення і подальшу еволюцію терміна "фінансовий інститут". Здійснено аналіз основних економічних поглядів на сутність фінансових посередників. Використовуючи концептуальний каркас нової інституціональної економічної теорії, сформульовано нові розширені визначення категорій "фінансовий інститут" та "інституційна структура грошово-кредитного ринку".

Article is devoted to analysis of substance of financial institutions under methodology of neoinstitutional economic theories. The history of origination of the term "financial institution" and its further evolution was examined. Main economic views on the substance of financial intermediaries were investigated. New extended definitions of categories "financial institution" and "institutional structure of money-and-credit market" were formulated using conceptual framework of new institutional economic theory.

Фінансові інститути у складі інституційної структури грошово-кредитного ринку відіграють важливу роль в економічних перетвореннях, які відбуваються в країні. Як регулятори грошового обігу й центри акумуляції фінансових ресурсів та їх перерозподілу вони здійснюють значний вплив на фінансову, інвестиційну й виробничу сферу економіки.

На жаль, низька ефективність функціонування фінансових посередників на даний момент не забезпечує належним чином залучення заощаджень і їх трансформацію в кредити та інвестиції в реальний сектор економіки України. Крім того, вітчизняний грошово-кредитний ринок характеризується низьким рівнем розвитку окремих інституційних елементів фінансової структури.

Таким чином, проблема підвищення ефективності функціонування фінансових інститутів і розбудови інституційної структури грошово-кредитного ринку на сьогоднішній день перетворилася на одне з важливих і одночасно надзвичайно складних питань національної економіки. Як наслідок – особливої актуальності набуває дослідження та теоретичний аналіз процесу формування й розвитку інституційної структури грошово-кредитного ринку, що є однією з важливих складових процесу трансформації української економіки.

Проблема формування інституційної структури грошово-кредитного ринку отримала висвітлення в економічній літературі. Належне місце в розробці цієї теми займають праці українських економістів: О.В.Дзюблюка, М.І.Савлука, В.М.Суторміної, В.М.Шелудько. Серед російських учених варто виділити праці Є.Ф.Жукова, Я.М.Міркина, О.Л.Смірнова. Серед західних економістів вагомий внесок у розробку цієї тематики зробили Е.Ф.Брігхем, Е.Дж.Доллан, М.Лівінгстон, Ж.Матук, А.Шарп.

У той же час проблеми визначення сутності фінансових інститутів і інституційної структури грошово-кредитного ринку вивчені та висвітлені ще недостатньо. До того ж, в Україні, на жаль, здійснено занадто мало досліджень, спеціально присвячених системному аналізу економічних поглядів на сутність фінансових інститутів та їх місце в економічній системі. У працях зазначених вище авторів переважно йдеться про окремі інститути грошово-кредитного ринку (банки, інвестиційні фонди, страхові компанії), які розглядаються ізольовано один від одного, а не в контексті їх належності до однієї економічної категорії "фінансовий інститут". Таким чином, невідкладним завданням є розробка теоретичної бази дослідження інституційної структури грошово-кредитного ринку, досягнення категоріальної визначеності в межах аналізу сутності фінансових інститутів.

Мета даної статті полягає в дослідженні сутності фінансових інститутів у руслі теорій неінституціоналізму з використанням основних методологічних концепцій даного

напряму економічної думки. Досягнення поставленої мети зумовило вирішення наступних завдань дослідження:

➤ дослідити історію виникнення терміна "фінансовий інститут", а також проаналізувати основні сучасні економічні погляди на сутність фінансових інститутів;

➤ обґрунтувати необхідність дослідження сутності фінансових інститутів у руслі неінституціоналізму й розглянути особливості методології нової інституціональної економічної теорії;

➤ дослідити сутність фінансових інститутів з використанням методології нової інституціональної економічної теорії і сформулювати нові розширені й уточнені визначення економічних категорій "фінансовий інститут" та "інституційна структура грошово-кредитного ринку".

Термін "фінансовий інститут" уже досить давно став загальноживим і на сьогоднішній день широко використовується в економічній науковій літературі. У вузькому значенні під фінансовим інститутом розуміють будь-яку фінансову організацію. Щодо цього ніяких суперечок у наукових колах не виникає. Незважаючи на це, проблема існування категоріальної невизначеності відносно даного поняття так і залишається невирішеною.

Погляди вчених-економістів на сутність фінансових інститутів та їх місце в економічній системі є досить різними, а іноді навіть суперечать один одному. На нашу думку, це можна пояснити різноманітністю виконуваних ними функцій, а також складністю, системністю і багатогранністю даного поняття. Адже чим складніше поняття, тим важче визначити його сутність. Саме це й дає можливість віднести поняття "фінансовий інститут" до економічних категорій, тобто до класу універсальних економічних понять, які в узагальненому вигляді виражають суттєві і всезагальні властивості економічних явищ і процесів.

Проблема існування категоріальної невизначеності щодо поняття "фінансовий інститут", на наш погляд, є вагомою причиною для подальшого дослідження його сутності з використанням методології і основних теоретичних концепцій новітніх напрямів економічної думки, що дозволить краще зрозуміти економічну природу функцій фінансових посередників і сформувати розширене визначення даної категорії.

Перш ніж перейти до аналізу сутності фінансових інститутів, потрібно дослідити історію виникнення даного терміна. Визначити часові рамки виникнення терміна дозволяє етимологія. Розглядаючи поняття фінансового інституту з позицій етимології, розділимо його на дві складові – слова "фінанси" і "інститут".

Слово "фінанси" (finance) виникло ще в 1400 р. і спочатку означало "повернення боргу". Як термін, що означає "управління грошово-кредитними ресурсами", слово "фінанси" почало вживатись значно пізніше – приблизно з 1781 р. [1].